

Opis źródła:

W 1949 roku wiele kluczowych gałęzi przemysłu, takich jak węgiel, stal, gaz, energia elektryczna i koleje, zostało znacjonalizowanych przez rząd Partii Pracy pod kierownictwem Clementa Attlee. Miało to na celu poprawę warunków pracy i płacy robotników poprzez większą kontrolę państwa nad warunkami zatrudnienia. Był to czas przejściowy dla robotników brytyjskich, z jednej strony przynoszącym wiele korzyści w postaci reform socjalnych i narodowych, ale z drugiej strony nadal obciążonym wyzwaniem ekonomicznymi i społecznymi wynikającymi z powojennej odbudowy kraju. Artykuł z „Robotnika Polskiego w Wielkiej Brytanii” opisuje warunki życia i pracy pracowników w Birmingham.

Miejsce wydania:

Robotnik Polski w Wielkiej Brytanii 1949, R. 10 nr 12, Londyn

Tekst źródła:

Birmingham jest dużym ośrodkiem przemysłu samochodowego i uzbrojeniowego. Jest także stolicą t. zw. Midland, czyli środkowej Anglii, bardzo bogatej i dobrze zagospodarowanej. Miasto to liczy ponad milion mieszkańców (w tym około 4 tysiące Polaków) i jest trzecim co do wielkości ośrodkiem miejskim na wyspach brytyjskich. Las dymiących kominów fabrycznych i nisko słaniające się kłęby czarnego dymu rzeźbią swoje piętno na fizjonomii tego wielkiego ośrodka przemysłowego. Miasto jest szare, smutne i brudne, a także mało interesujące z punktu widzenia zabytków historycznych czy też architektury swych budowli. Posiada jednak wspaniałe, nowoczesne osiedla robotnicze. Jednym z takich osiedli jest Stechford, rozplanowane i rozbudowane w pobliżu arterii drogowej, dzięki czemu połączenia autobusowe z miastem i warsztatami pracy są częste i dogodne. Szerokie, asfaltowe uliczki po obu stronach chodników, wysadzone młodymi drzewami i bliźniaczo podobne szpalery domków z czerwonej cegły są charakterystycznymi cechami tego wielkiego osiedla robotniczego. Konkretna różnica pomiędzy poszczególnymi ulicami i domami, to jedynie ich odmienne nazwy oraz numeracja domów.

[...]

Wzrost liczby małżeństw oraz urodzin stworzył dość trudną sytuację mieszkaniową dla wielu rodzin robotniczych. Poważny i palący ten problem, który posiada kapitalne znaczenie tak dla zainteresowanych jak również dla czynników życia zbiorowego, został częściowo rozwiązany przez budowę składanych domków jednorodzinnych (prefabricated houses). Składanie gotowych części, wyprodukowanych w fabryce, trwa jeden dzień. Materiałem podstawowym jest azbest, drzewo, części metalowe, trochę cegieł i wapno. Wnętrze takiego parterowego domku składa się z korytarza, dwóch sypialni, jadalni, kuchni oraz łazienki. Zainstalowane jest światło elektryczne, gaz i woda. Koszt materiału i budowy wynosi funtów 1.500. Dom posiada cechy tymczasowości, ponieważ używalność jego oceniana jest co najwyżej na 10 lat. Czynnikiem tygodniowy wynosi iós. 7d. Istnieje w osiedlu pewna, nieznaczna ilość domów należących do właścicieli prywatnych, między innymi robotników, wyróżniająca się jedynie odrębnością stylu oraz dekoracyjnością przyległych ogródków. Osiedle posiada dom ludowy, bibliotekę, plac sportowy, kino i... dość dużą ilość barów.

Życie w osiedlu toczy się wyzłobionym łożyskiem, płynie ono spokojnie bez żadnych poważnych wstrząsów i groźnych kataklizmów. W godzinach porannych setki robotników czekają na połączenia komunikacyjne, aby dotrzeć na wyznaczony czas do warsztatu pracy. W długich ogonkach widzi się bardzo często dziecięce twarze od lat 15-tu, młode dziewczęta, kobiety, mężczyzn o różnej rozpiętości wieku, a nawet inwalidów wojennych oraz ludzi

fizycznie ułomnych. Normalny tydzień pracy trwa 44 godziny, z ośmiogodzinnym dniem roboczym. Większość robotników pracuje jednak również w godzinach nadliczbowych (overtime). Są to dodatkowe godziny, przekraczające ustawowy i normalny dzień pracy. Stawki za „o v e r t i m e“ są wyższe. Tygodniowy zarobek niewykwalifikowanego robotnika wynosi funtów 5, natomiast zarobek specjalisty waha się od 7 do 9 funtów tygodniowo.

Wolny czas po skończonych zajęciach w fabryce robotnik brytyjski spędza w okresie letnim w swoim małym ogródku, w mile urządzonej mieszkanie, w barze oraz na często organizowanych wycieczkach. W okresie jesiennym i zimowym długie wieczory spędza przy kominku, czytając książki wypożyczone z biblioteki oraz prasę. Prasa stanowi bardzo poważny czynnik w życiu robotnika brytyjskiego. Ceni on jej opinię, wierzy jej informacjom. W niedzielę czyta on z zasady więcej niż jedno czasopismo (na wyspach brytyjskich wychodzi — niespotykana w krajach kontynentu — prasa niedzielna). Regularnie dwa razy w tygodniu, a czasami i częściej, odwiedza swój bar. Spotyka tam swoich towarzyszy pracy i przy kuflu piwa w przyjacielskiej atmosferze prowadzi długie dyskusje na różne aktualne tematy. Poruszane są zagadnienia gospodarcze i polityczne, sport, a już najbardziej podniecają dyskusje teologiczne (liczba wyznań religijnych idzie w dziesiątki). Zaciekłość religijna i chęć ciągłych reform wśród kleru angielskiego spowodowała, że przeciętny robotnik brytyjski — o dużej dozie krytycyzmu i samodzielności myślenia — stał się indyferentem, nie uczęszczającym do żadnego kościoła.

[...]

Stopa życiowa rodziny robotniczej jest wysoka. Proletariat brytyjski zawdzięcza ją jedynie 50-letniej ofiarnej walce związków zawodowych oraz ruchu labourzystowskiego z drapieżnym i nienasyconym kapitalizmem, którego kolebką są właśnie wyspy brytyjskie. Nie w formie krwawej rewolucji, ale w sposób ewolucyjny brytyjska klasa robotnicza wywalczyła sobie swoją obecną pozycję i warunki życiowe. Dziś robotnik brytyjski może być dumny ze swoich osiągnięć i dlatego bez żadnego patosu można powiedzieć, że robotnik wierzy w Wielką Brytanię (Labour believes in Britain).

Pytania do źródła

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej:

1. Jakie gałęzie przemysłu są ważne w Birmingham?
2. Jakie cechy posiadają osiedla robotnicze w Birmingham?
3. Jak wygląda typowy dzień pracy robotnika w Birmingham?
4. Jaka jest stopa życiowa brytyjskich rodzin robotniczych?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jaka jest stopa życiowa brytyjskich rodzin robotniczych i co przyczyniło się do jej wzrostu?
2. Jakie cechy posiadają osiedla robotnicze w Birmingham?
3. W jaki sposób rozwiązano problem mieszkaniowy w Birmingham?
4. W jaki sposób brytyjska klasa robotnicza wywalczyła sobie lepsze warunki życiowe?
5. Jakie jest znaczenie polskiej mniejszości w Birmingham?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jak opisano fizjonomię miasta Birmingham? Jakie elementy są charakterystyczne dla jego krajobrazu przemysłowego?
2. Jak opisano charakterystykę nowoczesnych osiedli robotniczych w Birmingham?
3. Czym jest „overtime” i jak wpływa na zarobki robotników?
4. Jakie osiągnięcia brytyjskich związków zawodowych i ruchu labourzystowskiego przyczyniły się do poprawy warunków życia robotników?
5. Porównaj warunki życia brytyjskich robotników z warunkami polskich robotników żyjących w Polsce.

Literatura pomocnicza:

Skrzypek A., *Historia społeczna Europy XIX i XX wieku*, Poznań 2009.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis